

**ELİT ve ELİT OLMAYAN FUTBOL OYUNCULARININ
KARAR VERME PERFORMANSLARININ
KARAR VERME HIZI ve VERİLEN KARARIN DOĞRULUĞU
AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI**

**Halit EGESoy¹, Niyazi ENİSELER², Hatice ÇAMLIYER², Hüseyin
ÇAMLIYER²**

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, elit ve elit olmayan futbolcuların karar verme performanslarının arasındaki farklılığı saptamaya yöneliktir. Bu konu ile ilgili literatürün taranması ve altı deneyimli futbol antrenörleriyle yapılan görüşmeler neticesinde, futbol oyunundaki 10 hücum pozisyonu oluşturuldu. Bu pozisyonların fotoğrafları slayt olarak çekildi. Bu slaytlar, slayt makinasının yardımıyla ekrana yansıtıldığı anda dijital kronometre, otomatik olarak çalışmaya başladı ve bu görüntüler 5 sn. süreyle deneğe gösterildi. Denekler cevaplarını, ayağında top olan oyuncu için mümkün olduğunca hızlı ve doğru bir şekilde, şut, pas, dribbling, çalım ve orta olarak sese duyarlı mikrofona söyledikleri anda dijital kronometreyi durdurdular. Kararın doğruluk ve hızı bağımlı değişkenlerdi. Değerlendirmede doğru cevaplar için 1 puan, yanlış cevaplar için 0 puan verildi.

Deneklerin (N=40) karar verme performansları, hem dinlenme hem de bisiklet ergometresinin efor esnasında test edildi. Bu çalışmaya yaşları 19 ve 29 yaş arasında olan 20 erkek profesyonel sporcu ve 20 erkek amatör sporcu katıldı.

Araştırmanın istatistiksel analizleri için Mann Whitney U ve Student T testleri kullanıldı. Bu çalışmanın geçerlilik ve güvenilirlik testleri, orijinal çalışmayı yapan Mc. Morris , T ve Grayton, J tarafından kendi çalışmalarında yapılmıştır.

Araştırma sonunda, elit ve elit olmayan futbolcuların kararlarının hızı arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmamıştır($p>0.05$). Fakat eforlu testte (eforsuz testte göre) her iki grubun karar hızlarında bir iyileşme tespit edilmiştir.

¹ Pamukkale Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Bölümü

² Celal Bayar Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Bunun yanında her iki grubun karar doğrulukları arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. ($p>0.05$) Ayrıca her iki grubun eforsuz test karar doğruluklarının, eforlu teste göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sporcu, Öncelleme, Algılama, Karar Verme, Sportif Başarı, Futbol

SUMMARY

COMPARISON OF THE ELITE AND NON-ELITE SOCCER PLAYERS IN TERMS OF ACCURACY AND SPEED OF DECISION MAKING PERFORMANCE

The purpose of this study was to evaluate the difference between the decision making performances of elite and non-elite soccer players. Following a review of that subject's literature and correspondence with six experienced Football Association coaches, 10 soccer decision making problems, that were considered to be typical of attacking situations, were identified, The photographs of these positions were taken as slides.

When the slides were projected on to a screen using a slide projector, Digital Timer started automatically working. Slides were shown for five seconds. Subjects were instructed to make a decision as accurately but also as quickly as possible. The answer was made into a microphone, the sound of the subject's voice stopped the digital timer. Accuracy and speed of decisions were the dependent variables. For accuracy one point was given for a correct answer and none if the answer was wrong. Speed of decision was measured by digital timer. Subjects (N=40) were tested at rest and while cycling on a cycle ergometer at 70 % of their maximum power output.

Twenty male professional soccer players and twenty male amateur soccer players were participated and their aged between 19 to 29 years old in this study.

Mann-Whitney U and Student T tests were used the evaluate differences in data obtained. The validity and reliability of this study were made by Mc. Morris and Grayton in their study.

A significant relationship was no found in terms of the speed of decisions of the elite and non-elite soccer players. ($p>0.05$) But an improvement at the speed of decision of both groups has been shown in the cycle ergometer test.

In addition, there was no a relationship between the accuracy of decisions of the elite and non-elite soccer ($p>0.05$) During the resting, it has been shown that the accuracy of decisions of both groups were better than the other test's results.

Key Words : Athletic, anticipation, Perception, Decision Making, Athletic Performance, Soccer

GİRİŞ

Futbol oyuncularının kalitesini belirlemede; Fiziki-kondisyonel, psikolojik özellikler önemli olduğu gibi zihinsel faktörlerde önemlidir. Bu zihinsel faktörlerden özellikle bilişsel özellik büyük önem taşımaktadır. Canlı bir oyun esnasında, bir futbol oyuncusu top ayağına geçtiğinde, en kısa zamanda ne yapacağına karar vermesinin yanında doğru karar vermesi de önemlidir. Sporcunun başarı veya başarısızlığında doğru veya yanlış, hızlı veya yavaş karar vermesinin ne derece etkili olduğunun bilinmesi, sporcunun performansını değerlendirilmede çok yararlı olacaktır. Fakat, günümüzde çoğunlukla futbol oyuncularının bilişsel özelliklerinin ölçümü, ancak subjektif değerlendirmelerle gerçekleştirilmektedir. Bu nedenle, karar verme performansının ölçülmesinde, hem objektifliği sağlamak hem de elit oyuncuları elit olmayanlardan ayıran özelliklerde, karar verme performansının etkili olup olmadığı ortaya koymak oldukça önem taşımaktadır.

Araştırmacılar uzun zamandır sportif başarı ve sporcunun karar verme yeteneği arasında ilişkiyi irdelemekte, karar vermenin sportif performans üzerinde ne derece etkili olduğunu belirlemeye çalışmaktadır. Sportif başarının ortaya çıkışında salt fizyolojik, psikolojik ve teknik-taktik çalışmaların yeterli olmadığı zihinsel faktörlerin de etkili olduğu bilinmektedir. Sportif başarının belirlenmesinde bir boyut olarak karar verme yeteneği büyük önem taşımaktadır. Bir sporcunun oluşan bir durum neticesinde vereceği karar, o kişinin ve takımının sportif başarısını olumlu yada olumsuz yönde etkileyecektir. Bu amaçla spor araştırmacıları ve spor eğitimcileri, sporcunun karar verme yeteneğini geliştirmek için bir takım çalışmalar yapmaktadırlar. Bu çalışmalar, sportif başarı için oldukça önemli ve de gereklidir. Bu çalışmaların antrenmanlarda uygulanması neticesinde, sporcuların yaratıcılıklarını ve karar verme yeteneklerini geliştirdikleri ve daha başarılı oldukları gözlemlenmiştir. Futbolcuların olanakları saha çizgileri, oyun zamanı ve oyun kuralları ile sınırlıdır. Futbolcu en kısa zaman içinde en iyi eyleme karar vermek ve bunu çabuk ve doğru bir şekilde yerine getirmek zorundadır ve böyle futbolcular çok başarılı olan futbolculardır. Sözelimi, futbolda, Sergen, Oğuz, Tugay, Hagi, Okacha gibi sporcular, diğer sporculara göre ön plana çıkmakta değer kazanmaktadırlar. Bu futbolcuları diğerlerinden farklı kılan, değerli yapan nedir? Bu sorunun cevabı, bu sporcuların olayları doğru algılayıp, doğru yorumlayıp, çabuk ve doğru bir şekilde karar vermesi diye verilebilir. Çünkü bu sporcular, doğru zamanda, doğru yerde ve doğru şeyi yapan sporculardır.

Futbolda beceri, teknik ve karar verme açısından sınıflandırılmıştır. (Hughes 1980) Knapp (1969) tekniği, gerekli motor beceriyi yerine getirme yeteneği olarak tarif etmiştir. Becerili futbolcu, ne zaman pas vereceğine, ne zaman şut atacağına, ne zaman çalım yapacağına, ne zaman da dribbling yapacağına çok çabuk karar verebilen oyuncudur. Ayrıca becerili sporcu, hareketin seçilen

BESBD 3:2.1999 (1-10)

planını başarılı olarak yerine getirmede hangi tekniği kullanacağına çok çabuk karar vermekte ve bunu başarılı olarak yerine getirmektedir.

Futbolda karar verme, sporcunun bilgi oluşturma yeteneğine ihtiyaç duyar. Futbol oyuncusunun karşı karşıya kaldığı dinamik durum (yada durumlar) karmaşıktır ve ilgisiz bilgileri içerir. Burada becerili sporcu, olayı “gözlem” yaparak analiz eder ve ilgili ipuçları dikkate alarak, hareket için gerekli motor planını işleme koyabilmektedir. Sözgelimi, gol yüzdesi yüksek bir pozisyonda olan bir oyuncu, gol yüzdesi düşük bir pozisyonda olan (kaleye uzak mesafe, dar açı v.s.) oyuncuyu dikkate almamalıdır. Böyle bir durumda olan oyuncu, defans oyuncularının ve kalecinin pozisyonuna dikkat etmeli ve sadece gol için konsantre olmalıdır. Bu futbolcu hangi şut tekniğini kullanacağına ve şutunu nereye atacağına (kalecinin ve kalecinin) çabuk bir şekilde karar vermelidir.

Modern futbol, alan, zaman ve rakibin baskısı altında kalan oyunculara, süratli karar verebilme yeteneğini zorunlu kılar. Sürekli ve süratli bir şekilde değişime uğrayan oyun koşulları, futbolculardan üst düzeyde ve karmaşık olan fiziksel ve psikolojik istemlerde bulunmaktadır. Bu nedenle, futbolcuların özellikleri ve bilişsel süreçleri içinde rol oynayan güdüler, duygular ve iradi süreçler çok önemli olmaktadır. Futbolcu oyun içersinde sürekli olarak bilgileri doğru bir şekilde işlemekten geçirmek zorundadır. Bu nedenle, futbolcu devamlı değişen durumlar içersinde dikkatini vermek, algılamak, özümsemek, hafızaya almak ve aldıklarından doğru kararlar çıkartarak motor üretime geçirmek zorunda kalmaktadır. Futbolcunun içinde bulunduğu etkileşim süreçleri içinde konsantrasyonu, duygusal durumu, algılaması, zihinsel hayalleri ve düşünce süreçleri onun motorsal sürati üzerinde etkili olmaktadır.

Futbolcuların, özellikle önemli ve tansiyonu yüksek maçlarda, yanlış kararlar vererek topu yanlış kullandıklarını (rakibe pas verme, topu dışarı atma v.s.) görürüz. Baskılı koşullarda futbolcuların kaygı düzeylerindeki dalgalanmalar ve optimal düzeylerde sapmalar onların yanlış kararlar almalarında önemli olmaktadır. Yanlış kararlar vermek demek, bir futbolcu için topun rakibe kaptırılması ve avantajın el değiştirilmesi demektir.

Futboldaki gelişmeler ve performans beklentilerinin son derece yükselmiş olması, futbolda ortaya çıkan her türlü değişiklik ve gelişiminin yakından izlenmesi ve bu gelişmeye uyum sağlayabilmek için gerekli önlemleri antrenmanlarda alınmasını gerektirmektedir. Futbol oyunu, oyun içinde çabuk kararlar vermeyi ve taktik görevlerinin yerine getirilişinde sorumluluk isteyen davranışları gerektiren bir oyundur. Bugün topa sahip olmak için yapılan kapışmalar, eskiye göre daha şiddetli olmaktadır. Takımın her mevkiinde oynayan oyuncuların, futbol bilgileri ve taktik deneyimleri başarı açısından oldukça önemlidir. Eğer bir futbolcu, sahaya çıktığında, kararlarını, sorumluluğunu ve yaratıcılığı özgürce kullanmak istiyorsa, bunları önceden öğrenmiş olduğu hazır reçetelere göre yapamaz. Tamamen aksine, oyun içinde

BESBD 3:2.1999 (1-10)

ortaya çıkan beklenmedik ve önceden hazırlığı yapılmamış pozisyonlarda ve rakibin baskısı adı altında, ani ve doğru tepkileri koymak zorundadır. Kendisi de aynı şekilde, karşıtını baskı altında tutmak ve beklenmedik sürpriz pozisyonlarda karşı karşıya bırakıp şaşırtmak zorundadır. Yukarıda da değinildiği gibi, bunun için hazır reçeteler yoktur. Zaten hazır reçetelerin oluşu, olgunun sürpriz etkini ortadan kaldırır. Bu özellikler ancak bütün olasılıkları göz önünde tutan geniş kapsamlı ve ayrıntılı olarak hazırlanmış antrenman programlarının ciddi ve titiz bir şekilde uygulanması ile kazanılır. Bu tür antrenmanlar, bir yandan futbolcunun kondisyonu ve futbol kapasitesi yükseltirken, diğer yandan da yaratıcılık yeteneğini geliştirirler.

İyi bir futbolcu, ister psikolojik olsun, ister rakibin olsun baskısı altında bile yapması gereken hareketi başarı ile tamamlayabilen, rakibini şaşırtmayı çeşitli kombinezonlara girmeyi, gelecek pozisyonları tahmin edebilmeyi topu nerede almak nerede vermek gerektiği bilen futbolcudur. Deneyimli bir antrenör, futbolcunun öğretilmiş bir taktiğe göre mi, yoksa kendi yeteneklerine göre mi oynadığını kolayca tahmin edebilir. Ve futbol geliştikçe eğitimin önemi daha da artmaktadır. Çünkü daha şimdiden futbol basit bir ayak oyunu olmaktan çıkmış, taktik ve zekanın beceri ile birleştiği karmaşık bir spor dalı olmuştur.

GEREÇ ve YÖNTEMLER

Bu araştırma, deneysel bir çalışma olup, yaşları 19-29 yaş arasında olan 20 profesyonel, 20 amatör toplam 40 futbolcuya uygulandı. Profesyonel sporcuların yaş ortalaması 23.8 yıl, profesyonel olarak futbol oynama ortalamaları da 3.8 yıl idi. Ayrıca Profesyonel sporcuların amatör olarak futbol oynama ortalamaları 6 yıl idi. Amatör futbolcuların yaş ortalaması 21.4 yıl, amatör olarak futbol oynama ortalamaları da 7.8 yıl idi. Profesyonel sporcuların 15 tanesi üniversite öğrencisi, 5 tanesi de lise mezunu idi. Amatör sporcuların tamamı Celal Bayar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda eğitim görmekteydi.

Sportif aktivitelerde karar verme ile ilgili literatürün detaylı bir taraması yapılarak, 6 tecrübeli futbol antrenörü ile yapılan görüşmeler neticesinde, 10 tane sadece hücum pozisyonlarını içeren futbol pozisyonları oluşturdu. Bu pozisyonların slayt çekimleri için, 6.4 cm. yüksekliğinde futbol oyuncu maketleri kullanıldı. Bu maketler iki farklı renkte (koyu renkler savunma, açık renkler hücum oyuncusu olacak şekilde) numara verilerek boyandı ve futbola özgü olarak çizilen masa tenisi masasının yarı sahasına yerleştirildi. Önce çekim I de, 10 farklı hücum varyasyonlarını içeren pozisyonların birer deneme çekimi yapıldı. Sonra çekim II de bu 10 farklı hücum pozisyonlarının ters pozisyonları (I çekimdeki pozisyona göre, top ve rakibin ters tarafta olduğu fakat içerik olarak I çekimdeki pozisyona benzer pozisyon) çekildi. Daha sonra çekim sonucunda oluşan slayt filmleri tek tek incelenerek, birbirine benzer (yakın)

BESBD 3:2.1999 (1-10)

pozisyonlar belirlendi ve bunlar iptal edildi. Sonunda esas çekime geçildi ve I çekimde 10 pozisyon, II çekimde 10 pozisyon ve alıştırmaya periyodunda kullanılmak üzere de 5 yedek pozisyonun çekimleri yapıldı. Daha sonra ölçümlere geçildi. Eforsuz testte I çekimden elde edilen 10 pozisyon, eforlu testte II çekimden elde edilen 10 pozisyon kullanıldı. Eforsuz testte kullanılan 10 farklı pozisyonun, eforlu testte kullanılmamasının nedeni, deneklerin pozisyonları gördükten sonra öğrenmelerine engel olmaktır. Her bir deneye birinci testten (eforsuz) önce 5 yedek pozisyonu içeren bir alıştırmaya periyodu verildi. Bu alıştırmaya periyodu esnasında deneklere açıklama yapılarak denekten, slayt makinasının ekrana yansıttığı futbola özgü hücum pozisyonu görüntüsünde, ayağında top olan oyuncu ne yapmalıdır.? Sorusuna en kısa sürede doğru bir şekilde karar vermesi istenmiştir.

Slayt görüntüleri karanlık bir odada, slayt makinasının yardımıyla ekrana yansıtıldı. Deneğe 5 sn. süreyle gösterildi. Görüntünün ekrana yansmasıyla birlikte dijital kronometre otomatik olarak çalışmaya başladı. Bu çalışma, hassas “micro swich” ler (omron marka) kullanmak suretiyle sağlandı. Sporcu ekranda gördüğü görüntüyü yorumlayıp, cevabını elinde tuttuğu yaka mikrofonuna, pas (kaç numaralı oyuncuya), şut, dribbling, çalım, orta (kaç numaralı oyuncuya) gibi anahtar kelimeleri söylediği anda sese duyarlı olan kronometre otomatik olarak durdu.

Gözeza Ölçme Cihazı (Cihazı oluşturan materyaller)

Dijital kronometre

Anfi

Anfinin kumanda ettiği düşük voltajlı röle

Slayt makinası

Hassas kondansatör yaka mikrofonu

Verilen cevaplar iki açıdan değerlendirildi.

Verilen kararın doğruluğu

Verilen kararın hızı

Sporcuların karar verme performansları, egzersizin iki seviyesinde test edildi.

Dinlenik durumda (eforsuz)

Deneğin bisiklet ergometresindeki % 70 lik performansında (Eforlu)

Test uygulanmadan önce deneklere karar verme testi için, hakiki testteki pozisyonlara benzer pozisyonlar içeren bir “deneme testi” uygulandı.

Dinlenik durumda (Eforsuz Ölçüm): Denek, ekranın 5 metre gerisine bir sandalyeye oturarak ekrana yansıyan toplam 10 görüntüyü (10 farklı pozisyonu) yorumlamak suretiyle hızlı ve doğru bir şekilde kararını verdi. Deneğin verdiği cevaplar, doğru ise 1 puan , yanlış ise 0 puan verilerek değerlendirildi. Ayrıca her bir soruya verdiği cevabın hızı da dikkate alındı.

BESBD 3:2.1999 (1-10)

Bisiklet ergometresinin % 70 lik performansında (Eforlu Ölçüm):Sporcuya, Monark 818 E Bisiklet ergometresinde kilogram başına 2 watt yük yüklendi ve 4 dk. ısınması için süre verildi. Bu süreden sonra kg. başına 1 watt yük arttırıldı ve testin uygulanmasına başlandı. Bu testte deneğe, eforsuz testte sorulan her bir sorunun ters pozisyonları gösterildi. Değerlendirmede eforsuz test prosedürünün aynısı uygulandı. Denek, eforlu testte bisiklet ergometresini kullanırken kararını verdi.

Araştırmanın esas konusu, elit (profesyonel) ve elit olmayan (amatör) futbolcuların karar verme performanslarının karşılaştırılması ve aralarında bir fark olup olmadığının araştırılmasıdır. Araştırmada kullandığım ölçüm tekniği, Mc. Morris, T. ve Grayton, J.'un birlikte yapmış oldukları bir araştırmadan alınmış ve aynı kişilerce geçerlilik ve güvenilirlik analizleri yapılmıştır.

Söz konusu araştırmada;

Student-T Testi, Mann-Whitney U Testi kullanılarak istatistiksel sonuçlar elde edilmiştir.

BULGULAR

ÇİZELGE: 1

Sporcuların Eforsuz Test Kararlarının Doğruluklarını Ve Başarı Yüzdesini Gösterir Çizelge

SPORCULAR	K A R A R L A R		BAŞARI YÜZDESİ	STANDART SAPMASI
	DOĞRU	YANLIŞ		
PROFESYONEL	127	73	%63.5	0.483
AMATÖR	99	101	%49.5	0.501

Profesyonel sporcularla amatör sporcuların eforsuz testte verdikleri kararların doğruluğu ve başarı yüzdeleri arasında bir fark görünse de, bu fark Mann-Whitney U testi tekniğine göre istatistiksel açıdan bir anlam taşımamaktadır. ($p>0.05$)

ÇİZELGE: 2

Sporcuların Eforlu Test Kararlarının Doğruluklarını Ve Başarı Yüzdesini Gösterir Çizelge

SPORCULAR	K A R A R L A R		BAŞARI YÜZDESİ	STANDART SAPMASI
	DOĞRU	YANLIŞ		
PROFESYONEL	116	84	%58	0.495
AMATÖR	100	100	%50	0.501

BESBD 3:2.1999 (1-10)

Profesyonel sporcularla amatör sporcuların eforlu testte verdikleri kararların doğruluğu arasında Mann-Whitney U testi tekniğine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın bulunmadığı saptanmıştır. ($p>0.05$)

ÇİZELGE: 3

Sporcuların eforsuz test karar hızlarının aritmetik ortalamasını gösterir çizelge. (10 soruya verilen cevapların hızları ortalamasının aritmetik ortalaması)

SPORCULAR	ARİTMETİK ORTALAMA	STANDART SAPMA
PROFESYONEL	1.94 sn.	0.75301
AMATÖR	1.95 sn.	0.75627

Profesyonel sporcularla amatör sporcuların eforsuz testte verdikleri kararların hızları arasında bir fark olup olmadığını belirlemek için yapılan Student T testi tekniğine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. ($p>0.05$)

ÇİZELGE: 4

Sporcuların eforlu test karar hızlarının aritmetik ortalamasını gösterir çizelge. (10 soruya verilen cevapların hızları ortalamasının aritmetik ortalaması)

SPORCULAR	ARİTMETİK ORTALAMA	STANDART SAPMA
PROFESYONEL	1.61 sn.	0.70748
AMATÖR	1.65 sn.	0.78016

Profesyonel sporcularla amatör sporcuların eforlu testte verdikleri kararların hızları arasında bir fark olup olmadığını belirlemek için yapılan Student T testi tekniğine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. ($p>0.05$)

GENEL SONUÇLAR ve TARTIŞMA

Bu çalışmada değişik spor yaşı ve deneyimleri olan profesyonel ve amatör futbolcuların karar verme performansları iki farklı testte (eforsuz ve eforlu) karşılaştırılarak, aralarında bir fark olup olmadığı saptanmaya çalışıldı. Profesyonel ve amatör sporcuların karar verme performansları; verilen kararın hızı ve doğruluğu açısından, iki farklı testte analiz edilmiştir. Verilen kararların doğruluğu ve hızları hem eforsuz testte, hem de eforlu testte analiz sonuçlarıyla saptanmıştır.

İlk olarak ele aldığımız profesyonel ve amatör sporcuların eforsuz testte verdikleri kararların doğruluğu arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$). Ancak amatör sporcuların karar doğrulukları ve başarı yüzdesi profesyonel sporculara göre düşük çıkmıştır. Bu farklılık, istatistiksel

BESBD 3:2.1999 (1-10)

olarak bir anlam taşımamaktadır. Denek sayısının çoğaltılması durumunda bu farkın anlamlı olabileceği düşünülmektedir ($p > 0.05$).

Ayrıca araştırma sonunda profesyonel sporcuların eforsuz testte verdikleri doğru cevap sayılarının, eforlu testte bir azalmaya uğradığı görülmüştür. Bu durum, egzersizin profesyonel sporcularının karar verme performanslarını olumsuz yönde etkilemesinin bir sonucu olabilir. Fakat aynı olay amatör sporcularda görülmemiştir. Amatör sporcuların hem eforsuz, hem eforlu testteki doğru cevapları ve başarı yüzdeleri birbirine yakın çıkmıştır (Çizelge 1,2).

Profesyonel sporcuların her iki testte vermiş oldukları cevapların doğru sayılarının, amatör sporcuların cevaplarına göre fazla olması, profesyonel sporcuların oluşan durumları daha doğru algıladıkları ve doğru yorumladıkları düşüncesinin bir sonucu olabilir. Amatör sporcuların bu konuda pek başarılı oldukları söylenemez. Amatör sporcuların, her iki testte verdikleri cevaplarda % 50 başarısız cevaplar verdikleri görülmektedir. Bu durum, onların olayları yorumlamakta ve doğru kararlar verme ve tepki göstermede zorlandıklarını göstermektedir. Bu sonuçlar üzerinde, sporcuların oyun zekası, spor becerisi ve oyun bilgilerinin çok önemli etkileri olduğu görülmektedir. Amatör sporcularının karar doğruluklarının geliştirilmesi için, bu sporcuların oyun zekalarının, spor becerilerinin ve oyun bilgilerinin üst seviyeye çıkarılması gerekmektedir.

Araştırmamızda analiz etmeye çalıştığımız diğer bir konuda, profesyonel ve amatör sporcuların karar verme hızları arasında bir fark olup olmadığının araştırılmasıydı. Genel sonuçlara göre, profesyonel ve amatör sporcuların karar verme hızları arasındaki istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p > 0.05$). Eforsuz testte profesyonel ve amatör sporcuların karar hızları birbirine çok yakın çıkmıştır (Çizelge 3,4). Fakat eforlu testte, profesyonel sporcuların karar hızlarının aritmetik ortalaması 1.61 sn. iken, amatör sporcuların 1.65 sn. olduğu bulunmuştur (Çizelge 4). Bu durum, amatör sporcuları egzersize daha duyarlı olduklarının ve daha çabuk etkilendiklerinin bir sonucu olabilir. Aradaki bu fark istatistiksel açıdan bir anlam taşımamaktadır. Denek sayısının çoğaltılması durumunda bu farkın anlamlı olabileceği düşünülmektedir.

Profesyonel ve amatör sporcuların, eforlu ve eforsuz test karar hızları aritmetik ortalamaları karşılaştırıldığında, her iki grubun eforsuz test karar hızları ortalaması eforlu test karar hızları ortalamalarından daha yüksek bulunmuştur. Bu durum, egzersizin sporcunun “genel uyarılmışlık durumu” nda bir artışa neden olmasının bir sonucu olarak görülebilir. Psikolojik canlanmaya neden olan egzersizin verilen kararın doğruluğunda bir etkiye sahip olmadığı, fakat verilen kararın hızında olumlu bir etkiye sahip olduğu görülmektedir. Orta şiddette yapılan bir egzersizde (kalp atım sayısının 150-160 olduğu durumda) her iki gruptaki sporcuların karar verme hızlarında bir gelişme olduğu görülmektedir.

BESBD 3:2.1999 (1-10)

Easterbrook (1959) yaptığı araştırmada, sporcuların genel uyarılmışlık durumlarının dūřuk yada çok yūsek oldukları durumlarda, dikkatin azaldığını, genel uyarılmışlık durumunun orta Őiddette olduğunda arttığını iddia etmektedir. Bōyle bir durumda olan sporcunun dikkatini olay ūzerinde yoğunlaştırdığını, daha çabuk ve daha doğru kararlar verdiğini sōylemektedir. Bizim araştırmamızda da, eforlu test neticesinde karar verme hızlarında bir iyileşme gōrūlmūřtır. Bu iyileşme, egzersizin sporcunun genel uyarılmışlık durumunda bir artışa neden olması ve sporcunun dikkatini daraltarak sadece olay ūzerinde yoğunlaşması neticesinde daha hızlı kararlar vermesinin bir sonucu olabilir. Bu doğrultuda bizim araştırma sonuçlarımız Easterbrook'un gōrūřlerini desteklemektedir.

Chiesi, Spilich ve Voss (1979) gibi arařtırmacılar yaptıkları arařtırmada, yūsek beyzbol bilgisi olan tecrūbeli oyuncular ile yetersiz beyzbol bilgisi olanları karřılařtırmıřlar ve yūsek bilgiye sahip olan tecrūbeli sporcuların, taktiksel gōrevlerde daha bařarılı kararlar verdikleri gōrūlmūřtır. Bizim arařtırmamızda da profesyonel sporcuların eforsuz ve eforlu test karar dođrulukları, amatōr sporculara gōre fazla çıkmıřtır. Bu durum, profesyonel sporcuların daha fazla taktiksel bilgiye sahip olmalarının ve taktiksel gōrevleri daha kolay ōzmelerinin bir sonucu olabilir. Ayrıca burada řunu da sōyleyebiliriz. Karar verme performansı sporcudan sporcuya olabildiđi gibi, spordan spora ve uygulanan beceri çeřidine gōre de farklılık gōsterebilir.

Marriott ve Tenenbaum, futbol ve hentbolda egzersizin karar verme ūzerindeki etkisini incelemiřlerdir. Yapılan alıřma sonunda, dinlenme anındaki cevabın hızı, egzersiz durumundakinden daha yavař olduđu gōrūlmūřtır. Bu durum, bizim sonuçlarımızla paralellik gōstermektedir. (izelge 3,4)

Mc. Morris ve Graydon (1996), tecrūbeli ve tecrūbesiz futbolcuların karar verme performanslarını, dinlenik durumda, maksimal gū veriminin % 70'lik ve % 100'lūk efor durumlarında analiz ettiler. Egzersiz seviyelerinin sonuçlarında önemli farklar gōrūldū. Bununla birlikte, verilen cevapların dođrulukları arasında anlamlı bir iliřki gōrūlmedi. Fakat bizim yaptığımız arařtırmada, profesyonel ve amatōr sporcuların eforlu ve eforsuz test karar dođrulukları arasında anlamlı bir fark gōrūnse de, bu fark istatistiksel açıdan bir anlam tařımamaktadır. ($p>0.05$)

ÖNERİLER

Yaptığımız çalışmada ve literatūr taraması sonucunda ortaya çıkan önerilerimiz şunlardır.

Sportif başarı ile karar verme performansı arasında önemli bir ilişki bulunmaktadır. Bu sebeple, özellikle antrenōrlerin, sporcuların karar verme performanslarını geliştirici çalışmalar ūzerinde durmaları gerekmektedir.

BESBD 3:2.1999 (1-10)

Daha fazla sayıdaki gruplarla çalışmalar yapılırsa, istatistiksel olarak anlamlı sonuçlar çıkabilir.

Böyle bir çalışma takım oyunlarında yapıldığı gibi bireysel sporlarda da yapılarak, ortaya çıkan sonuçların karşılaştırılması yapılabilir.

Bundan sonra yapılacak çalışmalarda, sporcuların karar verme performansları, oyun sahasında analiz edilirse, pratik açıdan daha gerçekçi sonuçlar elde edilebilir.

EK AÇIKLAMALAR A**SPORCULARIN KARAR VERME PERFORMANSLARINI
DEĞERLENDİREN BİLGİ FORMU
SPORCUNUN**

Adı Soyadı :
Doğum Tarihi :
Oynadığı Kulüp :
Medeni Hali :
Eğitim Durumu :
Lig Seviyesi : Profesyonel Amatör
Futbol Oynama Süresi : Profesyonel Amatör
..... yılyıl

SORULAR	EFORSUZ TEST SONUÇLARI		EFORLU TEST SONUÇLARI	
	KARARLAR (Doğru-Yanlış)	KARAR HIZLARI (Sn.)	KARARLAR (Doğru-Yanlış)	KARAR HIZLARI (Sn.)
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
Doğru Sayısı				
Yanlış Sayısı				
Başarı Yüzdesi				
Aritmetik Ortalama				

KAYNAKÇA

1. Aktan T; “*Karar Verme*”, Kamu Yönetimi 3, Anadolu Üniv. Yayınları :883 Açıköğretim Fak. Yayınları, 471 Cilt 1, Ünite 15, 1996, pp. 216-225.
2. Alain C, Proteau L; “Decision Making In Sport Psychology of Motor Behavior and Sports”. Champaing, II Human Kinetics, 1980, pp. 465-477.
3. Başer E; “*Futbolda Psikoloji ve Başarı*”, Yayınevi Yayıncılık ,1994, pp. 41-84
4. Chamberlain CJ, Coelho Alan J; “*The Perceptual Side of Action:Decion Making in Sport*”,Cognitive Issues in Motor Expretise, Chapter 8: 135-155, 1993.
5. Cüceloğlu D; “*İyi Düşün, Doğru Karar Ver*”, Sistem Yayıncılık, 23. Baskı, 1998, pp. 178-179
6. Kasap H; “*Spor Metodik ve Didaktiği*”. T:F:F Eğitim Yayınları:9, Arbas Mat.,1991, pp. 28-71
7. Konter E; “*Sporda Stres ve Performans*”, Saray Tıp Kitapevleri, 1. Baskı, 1996, pp. 59-60
8. Konter, E. (Ed), “*Futbolda Süratin Teori ve Pratiği*”, Bağırğan Yayınevi, 1997. pp.136-168
9. McCallum J; “Success in Sport: doing the right thing, in the right place, at the right time”, Aussie Sport Action , 1996, pp.24-25.
10. McMorris T, Graydon J; “*Effect of Exercise Decision Making Performance of Experienced and Inexperienced Soccer Players*” , Research Quarterly for Exercise and Sport Vol. 67, No. 1, 109-114,1996.
11. Ripoll H; “*Cognition and Decision Making In Sports*”, Human Motor Performance Laborotory 68:116-118, 1991.
12. Ripoll H, Kerlirzin Y, Stein J.F, Reine B; “Analysis of Information processing, decision making, and visual strategies in complex problem solving sports situations”, Human Movement Science, 14: 325-349, 1995.
13. Seiler R; “*Decision Making In Sports*”, Invited lecture at the conference of the Turkish Association of sport Psychology In Mersin, 10-11 october, 1-8, 1997.
14. Smith R; “Running Patters and Body Position to Improve Decision Making In Players”, Sports Coach, 1994, 20-21
15. Tenenbaum G, Yuval R, Elbaz G, Bar-Eli M, & Weinberg, R; “*The Relationship between cognition characteristics and Decision Making*”, Canadian Journal of Applied Physiology , 18: 48-62, 1993.
16. Turner A, Martinek TJ; “Teaching for Understanding : A model for Improving Decision Making During Game Play”, 47:44-63, 1995.